

PTT november 1989

Het PTT-project is al weer bezig aan het twaalfde telseizoen. Na een voorzichtige start in december 1978, met enkele tientallen routes, nam het project een grote vlucht. Momenteel lijkt een stabilisatie te zijn opgetreden op een niveau van ruim vierhonderd routes in december, in de overige telperioden wat minder.

De tweede telling van het seizoen 1989/90 (10-25 november) zit er weer op. Nu dit verhaaltje geschreven wordt, eind november, zijn er al zo'n 220 telformulieren binnen op het SOVON-bureau, ruim tweederde van het aantal getelde routes. Ook deze keer zijn de meeste routes weer te vinden in de Randstad, de oostelijke helft van Gelderland en in de Kempen. Traditioneel zwakke regio's zijn nog steeds het westelijke rivierengebied, westelijk Noord-Brabant, de Flevopolders en Friesland.

Vermoedelijk zijn de novembertellingen niet eerder onder zulke ideale omstandigheden afgewerkt. November was in ieder geval de op één na zonnigste maand van de eeuw. Vooral in de weekeinden, wanneer het leeuwedeel van de tellingen plaatsvindt, waren de weergoden buitengewoon mild gestemd: een strakblauwe lucht en weinig wind. Overigens deelde de winter wel een paar speldeprikken uit. Op veel nachten daalde het kwik tot enkele graden onder nul, terwijl continentale winden ook overdag geen hoge temperaturen meer toelieten.

Het is natuurlijk nog te vroeg om een overzicht te geven van de resultaten. Afgezien van het feit dat nog niet alle formulieren binnen zijn, moeten de gegevens nog verponst worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek. Toch kan alvast een klein voorshot worden genomen op de getallenreeksen die het CBS uiteindelijk zal produceren.

De echte invasiegasten lieten het in november afweten. Barmsijzen werden niet opmerkelijk veel gemeld en

de Kruisbek beleefte voor de tweede achtereenvolgende keer een "tam" winterseizoen. Op de tot nu toe binnengekomen formulieren staan slechts enkele tientallen Kruisbeken vermeld, een fractie van wat in de novembermaanden van de invasiejaren 1983 en 1986 binnenkwam.

Het lijkt erop dat veel soorten zich weer stiltesaan herstellen van de klappen die ze in de strenge winters van medio jaren tachtig te verduren kregen. Zo duiken op heel wat telpunten weer Dodaarzen en Waterhoentjes in grotere aantallen op. Nogal wat routes in het oosten en zuidoosten van het land melden ook weer IJsvogels.

Van een aantal soorten is een voorlopig kaartje opgesteld (figuur 1). Wat te denken van de Torenvalk, jarenlang in een diep dal maar nu bezig aan een voorspoedig herstel? Werden er vorig seizoen nog gemiddeld 197 exemplaren per 100 routes geteld, nu zijn het er ongeveer 270 (op basis van de tot eind november binnengekomen telformulieren). De afgelopen twee milde winters, maar ook de warme en droge zomer van 1989, zullen hebben bijgedragen aan dit herstel. Vooral in het rivierengebied en in het westen van Utrecht is een flink aantal Torenvalken per route opgegeven. Op de zandgronden werden ze op vrijwel op elke route gezien, maar veelal in lage aantallen.

Een heel ander verhaal gaat op voor de Groene Specht, waarvan de strenge winters medio jaren tachtig een flinke afname bewerkstelligden. Hoewel er berichten binnensijpelen

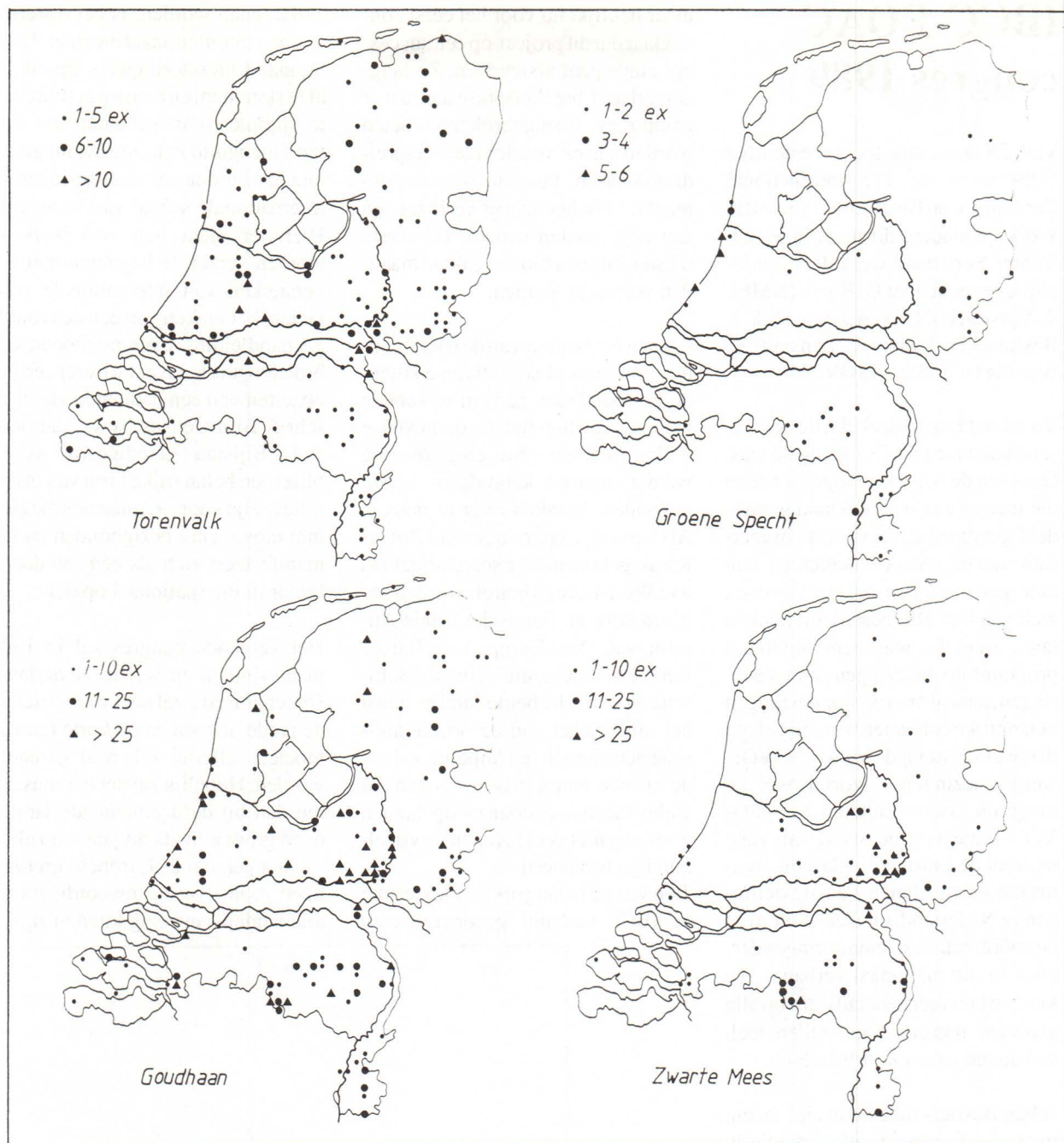
over een voorzichtig herstel van het broedbestand, blijkt dit nog niet uit de PTT-tellingen. Vorig jaar november werden er per 100 routes gemiddeld 29 Groene Spechten geteld. Aan de hand van de tot nu toe binnengekomen formulieren komen we nu tot een vergelijkbaar getal: ongeveer 27. Verreweg de meeste spechten worden gemeld uit de duinstreek, en in veel mindere mate uit de Kempen, Zuid-Limburg en de Achterhoek. Opmerkelijk genoeg leverden routes in uitgestrekte bossen amper waarnemingen op. Zo is de soort maar op één van de 17 Veluwe-routes waargenomen!

Nederland beleefde in het najaar van 1989 weer eens een invasie van Goudhanen. Gedurende de herfststreek heeft iedereen ze gezien: niet alleen in bossen en houtwallen maar ook in geïsoleerde bosjes in de agrarische cultuurstrepen van Friesland, in de meest schlemielige stadstuinjes in de Randstad en zelfs op industrieterreinen! Op vrijwel alle routes konden dan ook Goudhaantjes worden getoet. Op de tot nu toe uitgeplozen formulieren werden meer dan 2000 exemplaren geturfd, ofwel gemiddeld bijna 1000 per 100 getelde routes (tegen circa 500 in 1988). De grootste aantallen zijn gezien op routes in Noord-Brabant en op de Veluwe. Hierbij zijn naast invasievogels waarschijnlijk ook veel vogels van de eigen populatie betrokken. Daarnaast worden ook uit de kuststreek van Noord- en Zuid-Holland en uit Friesland forse aantallen gemeld.

Vogelaars die in Nederland op één

Goudhaantjes (Ed Hazebroek. Illustratie ontleend aan Atlas van de Nederlandse vogels, SOVON).

Figuur 1. Aantallen per telroute van enkele soorten. De kaart van de Torenvalk geeft heel redelijk de ligging van de routes aan.

van de vele telposten vogeltrek tellen wisten het al vroeg: vanaf begin september denderden heel veel Zwarte Mezen over Nederland. Op de PTT-telling in november kon een graantje van deze heuse invasie worden meegepikt. Het uitturven van de tot nu toe binnengekomen formulieren levert een aantal van c. 350 Zwarte Mezen per 100 getelde routes op, wezenlijk meer dan vorig jaar (c. 130 per 100 routes). Toch lijkt het erop dat de invasie in november al over het hoogtepunt heen was. Grote aantallen waren alleen nog te vinden

in de streken waar de soort ook talrijk broedt: de Veluwe, het Rijk van Nijmegen en Oost-Brabant.

Inmiddels staat de winter voor de deur. Het zal er na twee zeer zachte winters weer om gaan spannen. Krijgen de vorstgevoelige soorten opnieuw kansen, of hangt ons een barre winter boven het hoofd? De komende tellingen zullen uitwijzen hoe onze vogels reageren op de aard van de winter. Hopelijk laat niemand verstek gaan! *Telperiodes: 15 december-1 januari en 10-25 februari.*

Zwarte Mezen gevraagd

Hans van Gasteren is van plan een artikel te schrijven over de invasie van Zwarte Mezen. Hij vraagt opvallende waarnemingen uit de periode 1-9 tm 1-12-1989. In ieder geval vermelden: datum, plaats, atlasblok en aantal. Graag vermelden of het om foeragerende (vermeld of groep gemengd was met andere soorten) dan wel trekkende (vermeld vliegrichting) exemplaren ging. Adres: Moerwater 27, 2715 GM Zoetermeer.